

Cumartesi Anneleri/İnsanları 991. Hafta Gözlem Raporu

Gözlemlenen etkinlik/toplantı/yürüyüş: Cumartesi Anneleri/İnsanları 991. Hafta Buluşması – Galatasaray Meydanı (Beyoğlu, İstanbul)

Gözlem tarihi: 23 Mart 2024

Gözlemci kişi ve kurumlar: Hakikat Adalet ve Hafıza Çalışmaları Derneği (Hafıza Merkezi), Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği (MLSA), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi

Gözlemci toplantı alanına varış: 09.58

Gözlemci alandan ayrılma: 13.44

Gözlem ve gözlem yöntemi hakkında:

Birleşmiş Milletler Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması ve Geliştirilmesinde Toplumsal Kuruluşların (Organların), Grupların ve Bireylerin Hakları ve Sorumlulukları Üzerine Bildirgesi'nin¹ 6(c) maddesi, "İnsan haklarına ve temel özgürlüklere hem hukuksal olarak hem de pratikte uyulması yönünde inceleme, araştırma, saptama, değerlendirme, bu yollar ve diğer uygun yollarla kamunun dikkatini bu sorun üzerine çekme hakkı vardır" hükmüyle hak savunucuları ve hak örgütlerinin insan hakları ihlallerine yönelik çalışmalar yapmalarını ve bu çalışmaları hak ihlalleri hakkında farkındalık yaratmak amacıyla kamuoyuyla paylaşmalarını güvence altına almaktadır.

Rapordaki imzacı kurumlar, yukarıda belirtilen maddede güvence altına alınan hak kapsamında² Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın barışçıl buluşmalarını gözlemlemektedir. Kurumlar, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT), "Barışçıl Toplanma Özgürlüğünün İzlenmesine İlişkin Kılavuz"³da belirtilen yöntemleri gözlem faaliyetlerinde esas almaktadır.

Gözlemci kurumlar, barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılmasını engellemeye yönelik müdahalelerin sonucu olarak ortaya çıkan insan hakları ihlallerini tespit etmek, belgelemek ve ihlallerin önlenmesi için savunuculuk faaliyetleri yürütebilmek amacıyla kılavuzda da belirtildiği gibi çeşitli izleme ve belgeleme yöntemleri ile gözlem faaliyetlerini

¹ UN Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms,

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/770/89/PDF/N9977089.pdf?OpenElement>.

Türkçe gayri resmi tercümesi için bkz. <https://www.ihd.org.tr/ble-mltler-san-haklari-savunucularinin-korunmasi-bdges/>

² Bu hak, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de öngörülmektedir: *Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme Madde 19*: "Herkes, düşüncelerini açıklama hakkına sahiptir; bu hak, herkesin, ülkesel sınırlara bağlı olmaksızın her çeşit bilgiyi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde, sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi bir başka biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğünü de içerir."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 10: "1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir."

³ OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, *Handbook on Monitoring Freedom of Peaceful Assembly*, https://www.osce.org/files/f/documents/d/1/473439_0.pdf

desteklemektedir.⁴ Bu kapsamda gerekli görülmesi durumunda sosyal ve yaygın medya taraması, mahkeme kararları, mülki idare amirlerinin karar ve duyuruları, kolluk kuvvetlerinin yazışma ve tutanakları gibi belgelerin değerlendirilmesi ve hak ihlallerine maruz kalan kişilerle mülakat yapılması gibi farklı izleme ve belgeleme yöntemlerine başvurulmaktadır.

Gözlem raporları, gözlemlenen buluşmayı takip eden cuma günleri kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Toplantı öncesi duruma ilişkin notlar:

1. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın gözaltında kaybedilen sevdiklerinin akıbetini sormak ve adalet taleplerini dile getirmek için bir araya geldikleri mekan olan Galatasaray Meydanı'ndaki eylemi gözlemlemek üzere gelen gözlemciler, 09.58'de Taksim Meydanı yönünden Galatasaray Meydanı'na doğru yürümeye başladı.
2. 10.01'de İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu Çukurlu Çeşme Sokak'a varan gözlemciler, çevik kuvvet polislerini taşıyan bir midibüsün İHD İstanbul Şubesi'nden yaklaşık 50 metre uzaklıkta bulunan Mücadele Çıkması'nın girişindeki bir otoparka park edildiğini ve uzun namlulu silah taşıyan bir polis memurunun çalışır durumdaki aracın önünde beklediğini gördüler.
3. Galatasaray Meydanı'na gitmek üzere 10.06'da İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokaktan ayrılan gözlemciler, Büyük Parmakkapı Sokak üzerinden İstiklal Caddesi'ne çıktılar.
4. 10.08'de Taksim Meydanı yönünde Galatasaray Meydanı'na uzaklığı 350 metre olan Ağa Camii önünde emniyete ait, sivil plakalı iki hafif ticari aracın park halinde olduğu görüldü.
5. 10.13'te Galatasaray Lisesi'nin bir süredir inşaatlarda kullanılan güvenlik panelleriyle tamamen kapalı olan İstiklal Caddesi cephesindeki duvarı önünde emniyete ait, sivil plakalı bir hafif ticari aracın park halinde olduğu görüldü. Üzerinde "Güvenlik Şube" ibaresi bulunan, koyu lacivert yelekler giyen polis memurları ile sivil giyimli polis memurlarından oluşan 15-20 kişilik grubun, lisenin Galatasaray Meydanı'na yakın köşesinde beklediği gözlemlendi.
6. 10.14'te sürekli olarak demir bariyerler ile çevrili ve içerisinde emniyete ait araçlar ile polislerin beklediği Galatasaray Meydanı içerisinde emniyete ait herhangi bir aracın bulunmadığı görüldü. Uzun namlulu silah taşıyan iki polisin ise meydan içerisinde beklediği gözlemlendi. Meydan içerisinde ayrıca mobil zırhlı siperlik olduğu görüldü. Meydanı kapatan demir bariyerlerin önceki haftalarda olduğu gibi bu hafta da plastik kelepçeler ile birbirine bağlandığı ve meydan girişinde akordeon bariyerler olduğu gözlemlendi.
7. 10.15'te polis sevkiyatı için kullanılan bir midibüsün Galatasaray Meydanı'na yaklaşık 300 metre uzaklıkta olan Karayel Sokak'ta çalışır durumda park halinde olduğu ve uzun namlulu silah taşıyan iki polis memurunun aracın arkasında ve önünde beklediği gözlemlendi.

⁴ a.g.e, sf. 14

8. 10.15'te üzerinde "Polis" ibaresi olan ve tepe ışıkları yanan bir hafif ticari aracın Saint Antuan Katolik Kilisesi önünde çalışır durumda park halinde olduğu görüldü.
9. 10.18'de polis sevkiyatı için kullanılan üç midibüsün, Galatasaray Meydanı'na uzaklığı yaklaşık 250 metre olan Odakule'nin önünde park halinde olduğu ve uzun namlulu silah taşıyan iki polis memurunun çalışır durumdaki aracın önünde ve arkasında bekledikleri gözlemlendi.
10. 10.20'de Galatasaray Meydanı köşesinde bekleyen gruba üzerinde "Polis" ibaresi bulunan koyu lacivert montlar giyen 10 polis memuru ile fosforlu yeşil mont giyen bir polis memurunun katıldığı görüldü.
11. 10.22'de Taksim Meydanı yönünden geldiği görülen ve üzerinde "Polis" ibaresi bulunan bir binek aracın Galatasaray Lisesi önünde durduğu ardından Şişhane yönüne doğru gittiği gözlemlendi.
12. 10.29'da çevik kuvvet üniformalı dört polis memurunun Taksim Meydanı yönünden Şişhane yönüne doğru yürüdükleri görüldü.
13. Şişhane yönünden gelen emniyete ait, sivil plakalı bir binek aracın, 10.29 itibarıyla Galatasaray Lisesi önüne park edildiği görüldü.
14. 10.30'da emniyete ait, sivil plakalı bir hafif ticari aracın Şişhane yönünde, Galatasaray Meydanı'na 60 metre uzaklıkta olan Milli Piyango İdaresi Galatasaray Şubesi önünde park halinde olduğu görüldü.
15. 10.30'da çevik kuvvet üniformalı bir polis memurunun, Meşrutiyet Caddesi'nin İstiklal Caddesi girişinde beklediği görüldü.
16. 10.58'de tepe ışıkları yanan ve üzerinde "Polis" ibaresi olan bir binek araç ile ön camındaki çakardan emniyete ait olduğu anlaşılan bir binek aracın daha 10.58 itibarıyla Galatasaray Lisesi önüne park edildiği görüldü.
17. Taksim Meydanı yönünden gelen ve ön camında bulunan çakarın yandığı görülen, polis sevkiyatında kullanılan bir minibüsün, 11.02 itibarıyla Yapı Kredi Kültür Sanat önüne park edildiği görüldü.
18. Beyaz şeritli, kırmızı ve üzerinde "Polis" ibaresi bulunan yelek giyen iki polis memurunun, 11.06 itibarıyla Meşrutiyet Caddesi'nin İstiklal Caddesi girişinde beklemeye başladığı görüldü.
19. Emniyete ait anons aracınının 11.10 itibarıyla Galatasaray Lisesi önüne park edildiği görüldü.
20. 11.15'te Beyoğlu Kaymakamlığı ve İstanbul Valiliği'nin resmi web sitelerini kontrol eden gözlemciler, herhangi bir yasaklama kararının kamuoyu ile paylaşılmadığını tespit ettiler.
21. 11.16'da Taksim Meydanı yönünden geldiği görülen emniyete ait, sivil plakalı binek aracın Galatasaray Lisesi önünde durduğu, ardından Yapı Kredi Kültür Sanat önüne park edildiği gözlemlendi.
22. Galatasaray Lisesi önünde bulunan araçların 11.16 itibarıyla bu noktadan alındığı ve lise önünde yalnızca polis anons aracınının bırakıldığı görüldü.

23. Taksim Meydanı yönünden geldiği görülen, polis sevkiyatı için kullanılan bir minibüsün 11.23 itibariyle Yapı Kredi Kültür Sanat önüne park edildiği görüldü.
24. Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürü'nün 11.29 itibariyle Galatasaray Lisesi'nin Galatasaray Meydanı'na yakın köşesinde beklemeye başladığı görüldü.
25. Galatasaray Meydanı'na yakın noktalarda bekleyen polis sayısının 11.30 itibariyle artmaya başladığı gözlemlendi.
26. Üzerinde "Polis" ibaresi bulunan koyu lacivert yelek ve mont giyen iki polis memurunun, Taksim Meydanı yönünde Galatasaray Meydanı'na uzaklığı yaklaşık 80 metre olan Sahne Sokak hizasında olacak şekilde İstiklal Caddesi üzerinde 11.30 itibariyle beklemeye başladıkları görüldü.
27. Beyaz şeritli, koyu mavi ve üzerinde "Polis" ibaresi bulunan yelekler giyen yedi polis memurunun, 11.32 itibariyle Galatasaray Meydanı karşısında beklemeye başladığı gözlemlendi.
28. Taksim Meydanı yönünden geldiği görülen, polis sevkiyatı için kullanılan bir minibüsün daha 11.36 itibariyle Yapı Kredi Kültür Sanat önüne park edildiği görüldü.
29. Aralarında biber tozu kapsülü atabilen silah taşıyan bir polis memurunun da olduğu 10-15 kişilik çevik kuvvet grubunun, 11.45 itibariyle Meşrutiyet Caddesi ile Hamalbaşı Caddesi'nin köşesinde kalkanlarıyla beklemeye başladığı görüldü.

Toplantıya ilişkin notlar:

30. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 11.39 itibariyle İHD İstanbul Şubesi'nden ikişer kişilik gruplar halinde çıkmaya başladıkları görüldü.
31. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın, Galatasaray Meydanı'na doğru yürüyecekleri güzergah üzerinde yer alan bazı noktalarda sivil giyimli polis memurlarının bekledikleri gözlemlendi.
32. Güvenlik Şube Müdürlüğü, Koordinasyon Şube Müdürlüğü, Spor Güvenliği Şube Müdürlüğü'nden Sorumlu İl Emniyet Müdürü Yardımcısı, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürü ve Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 14 Ekim 2023 tarihindeki [968. hafta buluşmasında](#) Newroz Ali Tosun ve Besna Tosun'a yönelik işkence ve diğer kötü muamele yasağına aykırı olacak şekilde fiziksel şiddet uyguladığı kayıt altına alınan ve Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarının hakkında "işkence" iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğu gözlüklü, hafif sakallı ve rütbesi öğrenilemeyen polis amirinin de aralarında olduğu sivil giyimli polis memurlarının, 11.40 itibariyle Galatasaray Meydanı'na yakın bir noktada beklemeye başladığı görüldü.
33. Meydana yakın noktalarda bekleyen polis sayısının 11.45 itibariyle daha da arttığı gözlemlendi.
34. Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularının, 11.48 itibariyle Galatasaray Meydanı'nın tam karşısında toplanmaya başladıkları görüldü. Rütbeleri öğrenilemeyen, sivil giyimli polis amirleri ile polis memurlarının Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yakın noktalarda beklemeye başladıkları gözlemlendi.

35. 23 Şubat 1995 tarihinde İzmir’de gözaltında kaybedilen 19 yaşındaki **Murat Yıldız**’ın annesi **Hanife Yıldız**, 21 Mart 1995 tarihinde İstanbul’da gözaltına alınan ve ağır işkence izleri taşıyan bedeni aylar sonra kimsesizler mezarlığında bulunan **Hasan Ocak**’ın kardeşleri **Ali Ocak** ve **Maside Ocak Kışlakçı**, 19 Ekim 1995 tarihinde İstanbul’da gözaltında kaybedilen **Fehmi Tosun**’un eşi **Hanım Tosun**, 21 Kasım 1980 tarihinde İstanbul’da gözaltına alındıktan sonra kaybedilen **Hayrettin Eren**’in kardeşi **İkbal Eren**, 13 Eylül 1980 de Ardahan’ın Okçu Köyü’ndeki evinden güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındıktan sonra kaybedilen ve işkence sonucu öldüğü Meclis İnsan Hakları İnceleme Alt Komisyonu’nun [raporu](#) ile de ortaya konulan **Cemil Kırbayır**’ın kardeşi **Mikail Kırbayır**, 12 Eylül 1994 yılında Ankara Dikmen’de gözaltına alındıktan sonra kaybedilen **Kenan Bilgin**’in kardeşi **İrfan Bilgin** ile İHD Eş Genel Başkanı **Eren Keskin**, İHD İstanbul Şubesi Başkanı **Gülseren Yoleri** ve İHD İstanbul Şubesi üyesi **Nimet Tanrikulu**’nun 11.58’de Galatasaray Meydanı’nı kapatan bariyerlerin önüne geldikleri, beraberlerinde getirdikleri karanfil ve zorla kaybedilen kişilerin fotoğraflarını kendi aralarında dağıtmaya başladıkları gözlemlendi.
36. Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın bariyerlerin önüne gelmesiyle birlikte ellerinde kamera olan, sivil giyimli beş polis memurunun gruba doğru hareket ederek, 11.58 itibariyle kayıt almaya başladıkları gözlemlendi. Sivil giyimli bir polis memurunun elinde bulunan telefon ile grubun fotoğrafını çektiği görüldü.
37. 12.00’de rütbesi öğrenilemeyen sivil giyimli bir polis memurunun, yanında bulunan sivil giyimli diğer polis memurlarına, “Dağılarak izleyenlerin arasında bekleyin” talimatı verdiği duyuldu. Bunun üzerine sivil giyimli polis memurlarının, basın açıklamasını takip etmek üzere bekleyen vatandaş ve gazetecilerin arasında pozisyon aldığı görüldü.
38. 12.00’de sivil giyimli bir polis memurunun elinde bulunan telefon ile Galatasaray Meydanı’nı kapatan bariyerler önünde bekleyen Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın fotoğrafını çektiği görüldü. Bu polis memurunun, sivil giyimli bir başka polis memurunun yanına gittiği ve fotoğraf üzerinden bariyer önündeki grupta kaç kişi olduğunu saymaya başladıkları gözlemlendi.
39. İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin’in 12.01 itibariyle [basın açıklamasını](#) okumaya başladığı görüldü. Gözaltında zorla kaybedilen Hasan Ocak’ın akıbetinin sorulduğu ve sorumluların cezazırlık politikasıyla halen korunduğunun hatırlatıldığı açıklama, “991.haftamızda bir kez daha hatırlatıyoruz: AİHM içtihatlarına göre gözaltında kaybetmelerde, bedenin bulunması kaybedilen kişinin akıbetinin sadece bir yönünü aydınlatır. Devletin kaybetmenin ve ölümün nasıl gerçekleştiğini açıklama, suçun faillerini belirleyerek cezalandırma yükümlülüğü ise devam eder. 991. haftamızda bir kez daha savcılık makamını ve Adalet Bakanlığı’nı 29 yıldır sürüncemede bırakılan Hasan Ocak soruşturmasında yasal yükümlülüklerini yerine getirmeye çağırıyoruz. Kaç yıl geçerse geçsin; Hasan Ocak için, tüm kayıplarımız için adalet istemekten, devletin evrensel hukuk normları içinde hareket etmek zorunda olduğunu hatırlatmaktan vazgeçemeyeceğiz” ifadeleriyle sonlandırıldı. Açıklamanın ardından Hasan Ocak’ın kardeşleri Ali Ocak ve Maside Ocak ile İHD İstanbul Şubesi Başkanı Gülseren Yoleri ve İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin konuştu.
40. Elleri kamera olan, sivil giyimli beş polis memurunun açıklama boyunca kayıt aldıkları gözlemlendi. Polis memurların, grubun tam karşısında, solunda ve sağında

olacak şekilde konumlandırıldıkları görüldü. Sivil giyimli polis memurlarının basın açıklaması sırasında açıklamayı takip eden gazetecilerin arasında durdukları ve ellerindeki telefonlar ile Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın fotoğraflarını çektikleri gözlemlendi.

41. 12.06'da, açıklamanın halen devam ettiği sırada rütbesi öğrenilemeyen, sivil giyimli bir polis memurunun bir başka polis memuruna, "Kaç kişiler bugün?" diye sorduğu duyuldu. Rütbesi öğrenilemeyen, sivil giyimli polis memurunun cevaben "11" dediği ve diğer polis memurunun ise "E hani 10'du? Arttırmışlar işte!" şeklinde karşılık verdiği duyuldu.
42. Açıklamanın 12.13'te tamamlanmasının ardından Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın ellerindeki karanfillerden bazılarını Galatasaray Meydanı'nı kapatan ve açılmayan demir bariyerlerin üzerinden meydana attıkları görüldü. Sivil giyimli polis memurlarının bu anları da kamera ile kaydettikleri gözlemlendi.
43. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nı kayıt altına almak için grubun tam karşısında konumlanan, hafif sakallı, sarışın ve yeşil mont giyen bir polis memurunun, karanfiller atıldıktan sonra 12.14'te açıklamayı takip eden ve meydanı kapatan bariyerler önünde duran vatandaş ve gazetecileri kayda almaya başladığı görüldü. Polis memurunun birkaç dakika sonra kayıt almayı durdurarak yer değiştirdiği ve Galatasaray Meydanı'nı kapatan bariyerlerin giriş noktası olarak kullanılan akordeon bariyerler önüne geldiğinde kayıt almaya devam ettiği gözlemlendi. Aynı polis memurunun 12.19'da cebinden çıkardığı telefonla halen bariyerler önünde olan Cumartesi Anneleri/İnsanları, hak savunucuları, vatandaş ve gazetecilerin fotoğrafını çektiği görüldü.
44. Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularının 12.23 itibariyle meydandan ayrılmaya başladıkları gözlemlendi.
45. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın Galatasaray Meydanı'na karanfil bırakmaları ile sonlanan buluşmaları yaklaşık 25 dakika sürdü. İstiklal Caddesi üzerinde oluşturulan "güvenlik çemberleri" ile Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmalarının engellendiği ve kayıp yakınları ile hak savunucularının gözetimine alındıkları haftaların aksine bu 25 dakikalık süre içerisinde İstiklal Caddesi, Galatasaray Meydanı ve çevresinde hayatın olağan akışının, yaya-araç trafiğinin ve bölge esnafının çalışmasının olumsuz şekilde etkilenmediği, bu sürede nostaljik tramvayın da seferlerine devam ettiği gözlemlendi.

Toplantı sonrası ilişkin notlar:

46. Üzerinde "Güvenlik Şube" ibaresi bulunan yelek giyen polis memurlarından oluşan 10-15 kişilik grubun, 12.35 itibariyle İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokağın köşesinde ve derneğin girişinin tam karşısında beklemeye başladıkları gözlemlendi.
47. Aralarında biber gazı kapsülü atabilen silah taşıyan bir polis memurunun da bulunduğu beş kişilik bir çevik kuvvet grubunun, 13.22 itibariyle İHD İstanbul Şubesi'nin girişinin bulunduğu köşede kalkanları ile beklemeye başladığı görüldü. Bir başka çevik kuvvet grubunun ise bu grubun karşı çaprazında olacak şekilde kaldırımda kalkanları ile beklemeye başladığı gözlemlendi.

48. İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokaktaki polis varlığının, her cumartesi günü 13.30'da gerçekleştirilen "F Oturumu" sırasında da devam ettiği gözlemlendi. Sokağın köşesinde ve İHD İstanbul Şubesi'nin girişinin karşısında bekleyen sivil giyimli polis sayısının F Oturumu'na kadar giderek arttığı görüldü.
49. Polis sevkiyatı için kullanılan iki midibüsün 13.44 itibarıyla Galatasaray Meydanı içerisine tekrar getirildiği ve araçların çalışır durumda park halinde olduğu görüldü.

Hukuki durum:

Anayasa Mahkemesi (AYM), Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 25 Ağustos 2018 tarihinde düzenlenen 700. hafta buluşmasının Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklanmasının ve polisin sert müdahalesinin Anayasa'nın 34. maddesince garanti altına alınan "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının" ihlali olduğuna dair iki ayrı karar verdi. AYM, o gün gözaltına alınanlar arasında bulunan Cumartesi İnsanları'ndan [Maside Ocak Kışlakçı](#)'nın başvurusunda oy çokluğuyla aldığı kararının "yeni ihlallerin önlenmesi için" Beyoğlu Kaymakamlığı ve Adalet Bakanlığı'na; 700. hafta buluşmasına katılan İHD İstanbul Şubesi Başkanı [Gülseren Yoleri](#)'nin başvurusunda oybirliği ile aldığı kararının ise Adalet Bakanlığı'na gönderilmesine karar verdi.

Polis müdahalesine dayanak olarak gösterilen yasaklama kararında 700. hafta buluşması için bildirim yapılmamış olması gerekçe olarak öne sürülmüştü. AYM, kararlarında toplantı ve gösterilere yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ve orantılı olduğunun ispatının gerektiğine dikkat çekti. İdari makamların toplantı ve gösteri yürüyüşlerini otomatik olarak yasaklama yoluna gitmek yerine bu hakkın etkin kullanımını sağlamaya yönelik pozitif yükümlülükleri olduğunu hatırlatan AYM, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 1995 yılından bu yana barışçıl bir şekilde toplandıklarına dikkat çekerek idarenin bu etkinliğin yapılacağına ilişkin olarak önceden bilgisi olmadığını iddia edemeyeceğine kanaat getirdi. Buna ek olarak AYM, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın "gözaltında kaybedilen yakınlarının bulunması ve kamuoyunda farkındalık yaratılması için oturma eylemi düzenlemek istemesinin demokratik bir toplumda saygı ile karşılanması gerektiği"ne hükmetti.

Cumartesi Anneleri/İnsanları, AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) kararının ardından ilk kez 8 Nisan 2023 tarihindeki 941. hafta buluşması için Galatasaray Meydanı'na çıkmak istedi ve polis tarafından engellenerek gözaltına alındı. O haftadan bu yana 13 Mayıs Cumartesi günü hariç her cumartesi, barışçıl buluşmalarını gerçekleştirmek için Galatasaray Meydanı'na çıkmaya çalışan Cumartesi Anneleri/İnsanları, 4 Kasım 2023 tarihine denk gelen [971. hafta](#) buluşmasına kadar her hafta polis tarafından engellendi, işkence ve diğer kötü muameleye maruz bırakılarak gözaltına alındı. 4 Kasım'daki buluşma sırasında da engellenerek kolluk kuvveti tarafından "güvenlik çemberi" içerisine alınan Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucuları fiili olarak yaklaşık 25 dakika "güvenlik çemberi" içinde tutulsa da önceki 29 haftanın aksine gözaltı işlemi uygulanmadı.⁵

⁵ 8 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirilen TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Toplantısı sırasında Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (HEDEP) Urfa Milletvekili Dilan Kunt Ayan'ın İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'ya Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmalarına yönelik haftalardır devam eden polis engellemelerini sorması üzerine Yerlikaya "Cumartesi Anneleri'nin yaşadığı mağduriyettir. En kısa zamanda sürede çözüm üreteceğiz. Bu hafta gördüğümüz gözaltı

Gözlemci kurumlar, AYM kararlarının uygulanma durumuna dair şu hususlara dikkat çeker:

Önceki 20 hafta olduğu gibi Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 23 Mart 2024 tarihinde gerçekleştirilen 991. hafta buluşmasına da polis tarafından müdahale edilmemiş, buluşma ve basın açıklaması bu şekilde engellenmemiştir. Ancak, 991. hafta buluşmasında Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik bir müdahale olmasa da aşağıda belirtilen sebeplerden ötürü AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) ve [Gülseren Yoleri](#) kararlarının uygulandığını söylemek mümkün değildir.

- AYM⁶ ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM)⁷ içtihatlarına göre bir toplantının kısıtlanması kavramı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılması öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılan müdahaleleri kapsamaktadır. Bu bağlamda, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 991. hafta buluşmasının kolluk tarafından kısıtlandığı tespit edilmiştir.
- Öncelikle, AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) ve [Gülseren Yoleri](#) kararlarına rağmen Galatasaray Meydanı'nın etrafındaki bariyerler açılmamış ve dolayısıyla Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 1995'ten beri açıklama yaptıkları nokta olan anıtın önünde basın açıklaması yapmaları engellenmiştir. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın basın açıklaması sırasında gözetim altında tutuldukları gözlemlenmiştir. İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokaktaki polis varlığı, İHD İstanbul Şubesi ile Galatasaray Meydanı arasında Cumartesi Anneleri/İnsanları ile hak savunucularının kullanabileceği güzergah boyunca birden fazla noktada sivil giyimli polislerin dikkat çekecek şekilde beklemesi, Galatasaray Meydanı'ndaki basın açıklamasına katılabilecek kişi sayısının 10 olarak kısıtlanması, sayı kısıtına uyulup uyulmadığının toplantı süresince kontrol edilmesi, açıklamanın birden fazla kamera ile kayıt altına alınması ve açıklamayı takip eden vatandaşlar ile gazetecilerin kamera ile kayıt altına alınması, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 991. hafta buluşmasının kolluk tarafından kısıtlandığının en önemli göstergelerindendir.
- Bilindiği gibi Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın Galatasaray Meydanı'ndaki buluşmaları, zorla kaybedilen yakınlarının akıbetini soran ve faillerin tespit edilmesini talep eden bir basın açıklaması düzenlemekten ibarettir. Bu gözlem raporunda tespit edilen müdahale ve kısıtlamalar, AYM'nin de işaret ettiği gibi⁸ Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın zorla kaybedilen yakınlarının akıbetine ilişkin kamuoyunda farkındalık oluşturmaya yönelik çalışmalarını da olumsuz şekilde etkilemektedir. Dahası, bu tarz müdahale ve kısıtlamalar Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın AYM'nin de "saygı ile karşılanması" gerektiğini tespit ettiği faaliyetlerinin kriminalize edilmesi çabasının devamı niteliğindedir. Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik önceki haftalardaki engelleme ve müdahaleler ile birlikte düşünüldüğünde 20 haftadır süregelen bu kısıtlamalar kolluk tarafından bir rutin haline getirilmiştir. Bu durum,

yapmadık," yanıtını verdi. (Kaynak: "[Ali Yerlikaya: Cumartesi Anneleri'nin yaşadığı mağduriyettir.](#)" *Gazete Duvar*, 08.11.2023.)

⁶ Bkz. Halkevleri Derneği, Başvuru. No: 2015/9174, 7/3/2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/9174>

⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesine ilişkin Rehber*,

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_11_TUR

⁸ Bkz. Maside Ocak Kışlakçı Kararı Para. 26 ve Gülseren Yoleri Kararı, par. 19.

kolluğun Cumartesi Anneleri/İnsanları'na yönelik müdahalelerinin farklılaşarak devam ettiğini ve idari taciz boyutuna ulaştığını göstermektedir.

- Bunlara ilaveten, İHD İstanbul Şubesi'nin bulunduğu sokaktaki polis varlığı, İHD İstanbul Şubesi ile Galatasaray Meydanı arasında Cumartesi Anneleri/İnsanları ile hak savunucularının kullanabileceği güzergah boyunca birden fazla noktada sivil giyimli polislerin dikkat çekecek şekilde beklemesi, Galatasaray Meydanı'ndaki basın açıklamasına katılabilecek kişi sayısının 10 olarak kısıtlanması, sayı kısıtına uyulup uyulmadığının toplantı süresince kontrol edilmesi, açıklamanın birden fazla kamera ile kayıt altına alınması ve açıklamayı takip eden vatandaşlar ile gazetecilerin kamera ile kayıt altına alınması,⁹ kolluk tarafından gerçekleştirilen ve idari taciz teşkil eden kısıtlamalar, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın ve insan hakları savunucularının toplanma özgürlüklerini kullanmaları üzerinde caydırıcı bir etki yaratabileceğini, bu caydırıcı etkinin de kendi başına toplanma özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğunu belirtmek gerekmektedir.¹⁰

Gözlemci kurumlar, Galatasaray Meydanı'ndaki buluşmalara yönelik soruşturmanın 26'sında "kovuşturmaya yer olmadığı" kararı verildiğini hatırlatır:

8 Nisan - 4 Kasım 2023 tarihleri arasında devam eden sistematik engellemelere ve gözaltı işlemlerine rağmen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmalarına yönelik başlatılan soruşturmanın 26'sında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar (takipsizlik kararları) verildi.

- 941. (Karar tarihi: 22 Mayıs 2023), 942. (Karar tarihi: 16 Ekim 2023), 943. (Karar tarihi: 13 Temmuz 2023), [945.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [947.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [948.](#) (Karar tarihi: 19 Eylül 2023), [949.](#) (Karar tarihi: 19 Eylül 2023), [951.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [952.](#) (Karar tarihi: 19 Eylül 2023), [953.](#) (Karar tarihi: 27 Ekim 2023), [954.](#) (Karar tarihi: 19 Eylül 2023),¹¹ [955.](#) (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [956.](#)

⁹ AYM, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 11. maddesine 6529 Sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkraya ilişkin yapmış olduğu incelemede, "Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından kayıt altına alınması, toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılım bakımından kimi bireyler üzerinde caydırıcı bir etki gösterse de bu durum oldukça sınırlı kalmakta ve suç delillerinin tespiti ile suçluların cezalandırılması yönünden elde edilecek yararardan vazgeçilmesini gerektirecek bir boyuta ulaşmamaktadır. Ses ve görüntü kaydının suç delillerinin tespiti ve suçluların cezalandırılması bakımından sağlayacağı yararlar dikkate alındığında toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılım bakımından bireyler üzerinde yaratacağı sınırlı etkinin ihmal edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca kuralda, elde edilen kayıt ve görüntülerin şüphelilerin ve suç delillerinin tespiti dışında bir amaçla kullanılmayacağı açıkça düzenlenmektedir. Bu bağlamda, şüphelilerin ve suç delillerinin tespiti amacıyla sınırlı olarak kullanılmak üzere toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından kayıt altına alınması öngörülmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı ve orantısız bulunduğu söylenemez." şeklinde değerlendirmede bulunmuştur (AYM, [2014/101 E.](#), [2017/142 K.](#), [28.09.2017](#), para.103). Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın açıklama yapmasına izin verildiği yerin yaklaşık 10 metre ilerisinde, İstiklal Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi kesişiminde kamuoyunda MOBESE olarak da bilinen Kent Güvenlik Yönetim Sistemi'ne ait (KGYS) kameralar bulunmaktadır. Buna ek olarak okunan basın açıklaması istisnasız şekilde her hafta sosyal medyada canlı olarak yayınlanmaktadır. Bu hususlara rağmen basın açıklamasının birden fazla kamera ile kayıt altına alınması ve basın açıklamasına katılanların fotoğraflarının çekilmesinin, AYM tarafından belirtilen sınırlı ("suç şüphelilerinin ve suç delillerinin tespiti") aştığı ve dolayısıyla Cumartesi Anneleri/İnsanları ile hak savunucuları üzerinde caydırıcı bir etki yarattığı ve bu uygulamanın idari taciz teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

¹⁰ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesine ilişkin Rehber, par. 74-75.

¹¹ Gözaltı işlemleri sırasında polisin fiziksel şiddetine maruz kalan avukat Murat Çelik hakkında "görevi yaptırmamak için direnme" yönünden yürütülen soruşturmayı da aynı takipsizlik kararı ile sonlandıran savcı, müşteki polis memuru Ali Hıracı'nın iddia ettiği gibi yaralandığına dair herhangi bir görüntü kaydı olmadığını ve Murat Çelik'in gösterdiği direncin "pasif direnme" olarak değerlendirilebileceğini belirterek "görevi yaptırmamak için direnme" suçunun unsurlarının oluşmadığına karar verdi.

(Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [958](#). (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [959](#). (Karar tarihi: 27 Ekim 2023), [960](#). (Karar tarihi: 12 Aralık 2023), [961](#). (Karar tarihi: 12 Ekim 2023), [962](#). (Karar tarihi: 25 Ekim 2023), [963](#). (Karar tarihi: 30 Kasım 2023), [964](#). (Karar tarihi: 30 Ekim 2023), [965](#). (Karar tarihi: 25 Ekim 2023), [966](#). (Karar tarihi: 29 Kasım 2023), [967](#). (Karar tarihi: 11 Ocak 2024), [968](#). (Karar tarihi: 12 Aralık 2023), [969](#). (Karar tarihi: 12 Aralık 2023) ve [970](#). (Karar tarihi: 18 Aralık 2023) hafta buluşmalarına yönelik başlatılan soruşturmalarda verilen takipsizlik kararları, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarına tebliğ edildi.

- Avukatlara tebliğ edilen takipsizlik kararları incelendiğinde kararların hiçbirinde AYM'nin [Maside Ocak Kışlakçı](#) ve [Gülseren Yoleri](#) kararlarına bir atıfta bulunulmadığı görüldü. Savcılar, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın kolluk tarafından engellenen buluşmalarında gözaltına alınan ve bir kısmı aynı kişiler olan toplamda 625 kişi hakkında verdikleri takipsizlik kararlarına gerekçe olarak 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32/1 maddesinde belirtilen suçun yasal unsurlarının oluşmamasını gerekçe gösterdiler.

Gözlemci kurumlar, AYM kararları ve 26 hafta hakkında verilen takipsizlik kararları hiçe sayılarak Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 10 Haziran 2023 tarihindeki 950. hafta buluşmasına katılan 20 kişi hakkında dava açıldığına dikkat çeker:

- Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 8 Nisan 2023 tarihli 941. hafta buluşmasına yönelik soruşturmayı yürüten ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32/1 maddesinde belirtilen suçun yasal unsurlarının oluşmaması gerekçesiyle takipsizlik kararı veren savcı, birbirinin aynısı koşullarda gerçekleşen [950. hafta buluşmasına](#) katılan Selvi Gülmez, Mikail Kırbayır, Hanife Yıldız, Besna Tosun, Ali Newroz Tosun, Maside Ocak, Ali Ocak, Hasan Karakoç, İkbal Eren, İrfan Bilgin ve hak savunucuları Cüneyt Yılmaz, Hatice Korkmaz, Hünkar Hüdayi Yurtsever, İsmail Yücel, Leman Yurtsever, Meryem Bars, Mukaddes Şamiloğlu, Oya Meriç Eyüboğlu, Sebla Arcan ve Aylin Tekiner hakkında 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32/1 maddesi uyarınca “kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmamak” suçlamasıyla dava açtı.
- 23 Ağustos 2023 tarihli iddianamede Beyoğlu Kaymakamlığı'nın “2023 UEFA Şampiyonlar Ligi Finali”ni gerekçe göstererek aldığı 9 Haziran tarihli “yasaklama kararı”ndan hareketle Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmasını “izinsiz protesto” olarak tanımlayan savcı, aralarında 84 yaşındaki Selvi Gülmez, 73 yaşındaki kayıp yakını Mikail Kırbayır ve 72 yaşındaki kayıp yakını Hanife Yıldız'ın olduğu 20 kişinin “Dağılmamıza dahi müsaade edilmedi” yönündeki savunmalarına itibar etmeyerek Güvenlik Şube Müdürlüğü tarafından, gözlemci kurumların [950. hafta buluşmasına dair raporunda](#) yer verilen temel olgularla dahi çelişecek şekilde hazırlanan görüntü inceleme tutanağına dayanarak 20 kişi için altı aydan üç yıla kadar hapis cezası istedi.
- Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 170/4 maddesine göre yüklenen suç oluşturulan olayların, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanması gereken bölüme altı sayfalık iddianamede yalnızca 16 satır yer ayıran savcı, CMK'nın 170/5 maddesinde açıkça kendisine yüklenen sorumluluğun aksine iddianamede Cumartesi Anneleri/İnsanları lehine hiçbir delil sunmadı. Dahası, Beyoğlu İlçe Emniyet

Müdürlüğü tarafından hazırlanan “yakalama tutanağı”nda Mukaddes Şamiloğlu ve İkbal Eren’in “alkışlamak suretiyle protesto etmeye başladıkları” için ayrı bir noktada gözaltına alındığı belirtilmesine rağmen savcı iddianamede bu bilgiye de yer vermedi.

- İstanbul 39. Asliye Ceza Mahkemesi’nin AYM kararlarına ve iddianamedeki tüm eksikliklere rağmen iddianameyi kabul etmesi üzerine Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın yargılanmasına 27 Şubat 2024 tarihinde başlandı.
- Cumartesi Anneleri/İnsanları ile onlara destek olan hak savunucuları yıllardır aynı şekilde zorla kaybedilen yakınlarının bulunması ve faillerin yargılanmasına ilişkin adalet taleplerini Galatasaray Meydanı’nda basın açıklaması yaparak dile getirmeye çalışmaktadır. Gerçekleştiği koşullar yönünden birbirinden farklılık göstermeyen bu basın açıklamaları hakkında açılan ceza soruşturmalarının neredeyse tamamında takipsizlik verilmesi birinin ise davaya dönüştürülmesi, Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın hukuken meşru olan barışçıl eylemlerini suçlulaştırma çabalarının devam ettiğini göstermekte ve Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın buluşmalarına dair var olan belirsizliği derinleştirmekte, dahası ceza hukuku açısından bir belirsizlik rejimi yaratmaktadır. 950. hafta buluşmasına yönelik açılan davaya dayanak oluşturan iddianame ise Ceza Muhakemesi Kanunu’nun belirlediği standartlara dahi uygun değildir. Bu standartlara göre; dosya savcısı tarafından düzenlenen iddianamede aleyhe deliller yer almasına rağmen basın açıklamasının neden yapılmaya çalışıldığı, diğer haftalara ilişkin verilen takipsizlik kararlarının neden verildiği, mevcut dosya ile çok benzerlik taşıyan AYM kararlarının ([Maside Ocak Kışlakçı](#) ve [Gülseren Yoleri](#)) içeriğinin ne olduğu ve AYM’nin hangi tespitleri yaptığının da irdelenmesi gerekirdi.

Gözlemci kurumlar, AYM kararlarını uygulamayan kolluk görevlileri hakkında yapılan suç duyurularında İstanbul Valiliği tarafından soruşturma izni verilmediğini hatırlatır:

Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın avukatları, AYM kararlarına rağmen Cumartesi Anneleri/İnsanları’nın 8 Nisan - 4 Kasım 2023 tarihleri arasında Galatasaray Meydanı’nda buluşmalarını engelleyen kolluk görevlileri hakkında her hafta suç duyurusunda bulundu.

Avukatların, 29 hafta boyunca devam eden engelleme ve bu engellemelerin emrini veren, kanuna aykırı emri uygulayan ve bu sırada Cumartesi Anneleri/İnsanları ile onlara eşlik eden hak savunucularına yönelik işkence ve diğer kötü muamelede bulunan kolluk görevlileri hakkında “Toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı ile ifade özgürlüğünün anayasaya aykırı olarak engellenmesi suretiyle Görevi Kötüye Kullanma (TCK madde 257)”, “Zor Kullanma Yetkisinde Sınırın Aşılması (TCK madde 256)”, “Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma (TCK madde 109)” ve İşkence (TCK madde 94)” iddialarıyla yaptıkları suç duyurularının, bu rapor tarihi itibarıyla en az 17’sinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’nın, İstanbul Valiliği’nden soruşturma izni talep ettiği öğrenildi.

- Suç duyurularında “işkence” iddiası olmasına ve [4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun](#)’un 2. maddesinin ek fıkrası uyarınca bu suçun soruşturulması izne tabi olmamasına rağmen izin talep edilen en az 17 suç duyurusunda ve bir Kolluk Gözetim Komisyonu başvurusunda İstanbul Valisi Davut Gül, suç duyurusu ve Kolluk Gözetim Komisyonu başvurusuna konu emniyet görevlileri hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’na ve Komisyon’a soruşturma yürütmesi için izin verilmemesine karar verdi. Vali Gül ayrıca emniyet görevlileri

hakkında disiplin soruşturması açılmasına gerek olmadığına kanaat getirdi ve dosyanın işleminden kaldırılmasına karar verdi. Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarına tebliğ edilen kararlara göre Vali Gül, 942., 943., 945., 948., 949., 950., 951., 952., 954., 955., 956., 957., 958., 960., 961., 962. ve 964. hafta buluşmalarını engelleyen ve Cumartesi Anneleri/İnsanları ile onlara eşlik eden hak savunucularına yönelik işkence ve diğer kötü muamelede bulunan kolluk görevlileri hakkında soruşturma yapılmasına izin vermedi.

- Avukatlara tebliğ edilen valilik kararları incelendiğinde [Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği](#)'nin 62. maddesinde ve [Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanunun Uygulanması ile İlgili Olarak İçişleri Bakanlığınca Yürütülecek İşlemlere İlişkin İçişleri Bakanlığınca Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönerge](#)'nin 24. maddesinde hakkında inceleme yapılan kolluk görevlilerinin ifadelerinin alınmasının ön inceleme raporu için esas olduğu belirtilmesine rağmen valilik kararlarında alıntılanan raporlarda bu yönde bir işlem yapılmadığı görüldü.
- Alıntılanan ön inceleme raporlarında haklarında inceleme yapılan kolluk görevlilerinin topladığı evrak ve mülki idarenin yasaklama kararlarının esas alındığı tespit edildi. Örneğin 957. hafta buluşmasında Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularına işkence ve diğer kötü muamele uygulayan kolluk görevlileri hakkında yapılan suç duyurusunda soruşturma izni verilmemesi yönünde görüş bildirilen ön inceleme raporunda, İstiklal Caddesi üzerinde iki farklı “güvenlik çemberi” oluşturulduğu bilgisi dahi verilmeden kolluk görevlileri tarafından hazırlanan “yakalama tutanağı”ndan hareketle Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularının tek bir grup olarak gözaltına alındığı kabul edilerek “gruba üç defadan fazla olacak ve grubunun tamamının duyabileceği şekilde” anons yapıldığı iddia edildi. İlgili haftanın [gözlem raporunda](#), İstiklal Caddesi üzerinde iki farklı “güvenlik çemberi” oluşturulduğu ve Galatasaray Lisesi önünde oluşturulan “güvenlik çemberi”nde ablukaya alınan Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularına herhangi bir “Dağılın” anonsu yapılmadığı kayıt altına alınmıştı. Ön inceleme raporunda barışçıl protestolara yönelik polis müdahalelerindeki tavırları ve birçok suç duyurusuna konu olan eylemleri ile kamuoyunda bilinen ve daha sonra Başakşehir İlçe Emniyet Müdürü olarak atanan polis amirinin, Emek Partisi (EMEP) İstanbul Milletvekili İskender Bayhan'ın danışmanı Ekinsu Devrim Danış'ı işkenceyle tehdit ettiğine dair ifadesi de dikkate alınmadı.¹²
- Özetle, ön inceleme raporlarında Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın buluşmalarının kanunsuz olduğu, müdahalelerin orantılı olduğu, her buluşma için yasada belirtildiği şekilde üç kez “Dağılın” anonsu yapıldığı ve imkan sağlanmasına rağmen Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularının dağılmamakta ısrar ettikleri, diğer bir ifadeyle 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32/1 maddesinde belirtilen suçun unsurlarının oluştuğu, iddia edilerek soruşturma izni verilmemesi yönünde görüş bildirildi. Bu bağlamda gözlemci kurumlar, 950. hafta hariç olmak

¹² Bununla birlikte, 957. hafta buluşmasına katılan, işkence ve diğer kötü muameleyle maruz bırakılarak gözaltına alınan, gözaltına alındığı sırada işkence ile tehdit edilen Ekinsu Devrim Danış'ın avukatları aracılığıyla yaptığı suç duyurusu üzerine eski İstanbul Güvenlik Şube Müdürü Hanifi Zengin hakkında “kadına karşı basit yaralama” suçlamasıyla İstanbul 16. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldığı ve davanın 4 Haziran 2024 tarihinde görülmeye başlanacağı öğrenilmiştir. (Kaynak: [Eski İstanbul Güvenlik Şube Müdürü Hanifi Zengin'e dava açıldı | 'Zengin' sicilli polis, hakim karşısına çıkacak](#), Evrensel, 02.03.2024)

üzere aynı haftalara ilişkin savcılıklarca verilmiş takipsizlik kararlarının 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32/1 maddesinde belirtilen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı şeklinde gerekçelendirildiğine dikkat çeker.

- Bir üçüncü sınıf emniyet müdürü tarafından hazırlanan 942. haftayla ilgili rapor haricinde, ön inceleme raporlarının, beş farklı ikinci sınıf emniyet müdürü tarafından hazırlandığı görüldü. 10 haftaya ilişkin ön inceleme raporunun aynı emniyet müdürü tarafından hazırlandığı tespit edildi. 955. ve 961. hafta raporlarının ise birçok haftada Galatasaray Meydanı'nda bulunduğu tespit edilen ve 30 Eylül 2023 tarihindeki [966. hafta](#) buluşmasını engellemeye yönelik İstiklal Caddesi üzerinde oluşturulan “güvenlik çemberi” içerisinde Cumartesi Anneleri/İnsanları ve hak savunucularına uygulanan fiziksel şiddeti çember dışından izleyen polis amirleri arasında olduğu tespit edilen ve o dönemde İkinci Bölge İlçelerden Sorumlu İl Emniyet Müdürü Yardımcısı olan polis amiri tarafından hazırlandığı görüldü.
- Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarının 948., 949., 950., 952., 954., ve 959. hafta buluşmalarını engelleyen, bu engellemelerin emrini veren, kanuna aykırı emri uygulayan ve bu sırada Cumartesi Anneleri/İnsanları ile onlara eşlik eden hak savunucularına yönelik işkence ve diğer kötü muamelede bulunan kolluk görevlileri hakkında ayrı ayrı yaptıkları suç duyurularının her bir hafta için olgular, engelleme ve müdahaleler ile şüpheliler farklı olmasına rağmen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından birleştirildiği öğrenildi. Suç duyurularını birleştiren savcı, suç duyurusuna konu kolluk görevlileri hakkında soruşturma yürütmek için valilikten de toplu şekilde izin istedi. Vali Davut Gül, savcılığın talebini toplu şekilde reddetti.
- 18 Ocak 2024 tarihli, [964. hafta](#) buluşmasına ilişkin kararında İHD Eş Genel Başkanı Hüseyin Küçükbalaban'ın Kolluk Gözetim Komisyonu'na yaptığı başvuruya Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarının aynı haftaya ilişkin yaptığı suç duyurusunun birleştirildiği ve Vali Davut Gül'ün iki farklı başvuru sonucunda istenen soruşturma izni taleplerini birlikte reddettiği görüldü.
- Her ne kadar AYM kararlarına bir atıfta bulunulmasa da Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın barışçıl toplantıları hakkında açılan soruşturmalarda takipsizlik kararları verilirken “suç unsuru” bulunmadığı savcılık tarafından da teyit edilen buluşmaları engelleyen, Cumartesi Anneleri/İnsanları'na işkence ve diğer kötü muamele yasağına aykırı olacak şekilde fiziksel şiddet uygulayan polis amirleri ve memurları hakkında hükümetin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne sunduğu Faaliyet Planı'ndaki argümanları¹³ ile çelişkili şekilde ve yasaya aykırı olarak soruşturma izni verilmemesi mantıken ve hukuken açıklanamayacak bir durumdur.

Gözlemci kurumlar, İstanbul Valiliği tarafından soruşturma izni verilmemesi yönündeki kararlara yapılan itirazlarda İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'nin hukuken açıklanamayacak, çelişkili kararlar verdiğine dikkat çeker:

¹³ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından icrası denetlenen *Batu ve diğerleri v. Türkiye* Dava Grubu'na 5 Temmuz 2023 tarihinde Faaliyet Planı sunan Türkiye, planın 100. paragrafında soruşturma izni hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır: “Yukarıda belirtilenler ışığında; yetkililer, güvenlik güçleri tarafından işlenen işkence, kötü muamele veya zor kullanma yetkisinin aşılması veya kasti yaralama veya hakaret suçlarında idari iznin kesinlikle gerekli olmadığını ve Türk Yargısı'nın pratiğinin [Avrupa İnsan Hakları] Sözleşmesi ile tamamen uyum içerisinde olduğunu vurgularlar.”, <https://rm.coe.int/0900001680abdc5b>

Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatları, izne tabi olmamasına rağmen İstanbul Valiliği'ne gönderilen suç duyuruları için valilik tarafından soruşturma izni verilmemesini İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'ne götürdüler. İtirazları inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci Dava Dairesi, verdiği ilk kararlarla çelişen ve hukuken açıklanamayacak gerekçelere dayandırılan red kararları vermiştir.

- Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın 22 Nisan 2023 tarihindeki 943. hafta buluşmasını engelleyen polis amirleri ve memurları hakkında yapılan suç duyurusunun ardından ilgili polis memurları hakkında İstanbul Valiliği'nin soruşturma izni vermemesine Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarının yaptıkları itirazı inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci Dava Dairesi, valiliğin verdiği soruşturma izni verilmemesi kararının kaldırılmasına ve dosyanın “genel hükümlere göre işlem yapmak üzere” İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine 17 Ekim 2023 tarihinde oybirliğiyle karar verdi. Mahkeme, kararını şu şekilde gerekçelendirdi: “Dosyanın incelenmesinden müştekilerin İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevlileri hakkında; orantısız güç kullandıkları ve işkence uyguladıkları iddiaları üzerine 4483 sayılı Yasa uyarınca yapılan ön inceleme sonucunda üzerlerine atılan ‘orantısız güç kullanma’ ve ‘işkence’ fiillerinin göreviyle bir ilgisi bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, ilgililere isnat edilen orantısız güç kullanma ve işkence fiillerinin görev sırasında olmakla birlikte görevden kaynaklanmadığı yani görev sebebiyle işlenmediği açık olduğundan, 4483 sayılı Yasanın yukarıda anılan 2. maddesi hükmü karşısında bu Yasanın öngördüğü özel soruşturma usulünün uygulanması ve soruşturma izni verilmesi/verilmemesi yolunda karar tesis edilmesi mümkün değildir.”
- Aynı daire, ilgili suç duyurularında benzer şekilde “orantısız güç kullanma” ve “işkence” iddiaları olmasına rağmen, yukarıdaki kararının aksine İstanbul Valisi Davut Gül'ün 10 haftaya ilişkin yapılan suç duyurularında soruşturma izni vermemesine karşı Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın avukatlarının yaptığı itirazları reddetti. İlgili kararların tarihlerine bakıldığında mahkemenin tüm itirazları 13 Aralık 2023 ve 20 Aralık 2023 tarihlerinde incelediği ve dosyaları yalnızca “görevi kötüye kullanma” yönünden değerlendirdiği görüldü. Daire, avukatların itirazlarını reddettiği tüm kararlarını şu şekilde gerekçelendirdi: “... Galatasaray Meydanı'nda toplanılmasına müsaade edilmediği, zor kullanıldığı, kişilerin hürriyetinden yoksun bırakıldığı, görevlilerin görevini kötüye kullandığı iddiaları üzerine yapılan ön inceleme sonucunda, ilgililer hakkında ceza soruşturması yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosya muhteviyatı itibarıyla mevcut olmadığı anlaşıldığından, soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın Dairemizce yöntem ve yasaya uygun bulunması nedeniyle yapılan itirazların reddine [...] oybirliğiyle karar verildi.”